

RECENZJA

rozprawy doktorskiej Pani mgr Pauliny Ciesielskiej pt. „Instrumenty prawne przeciwdziałania praniu pieniędzy”

Wykonując uchwałę Rady Instytutu Nauk Prawnych Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II z dnia 14 października 2024 r. przedkładam recenzję rozprawy doktorskiej Pani mgr Pauliny Ciesielskiej pt. „*Instrumenty prawne przeciwdziałania praniu pieniędzy*”.

Przewód doktorski jest prowadzony na podstawie ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (tj. Dz.U. z 2017 r., poz. 1789 z późn. zm.) w związku z art. 179 ust. 2 i 3 ustawy z dnia 3 lipca 2018 r. Przepisy wprowadzające ustawę - Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz.U. poz. 1669).

W myśl art. 13 ust. 1 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki rozprawa doktorska powinna stanowić oryginalne rozwiązanie problemu naukowego, wykazywać ogólną wiedzę teoretyczną kandydata w danej dyscyplinie naukowej oraz umiejętność samodzielnego prowadzenia pracy naukowej.

Dla realizacji tego wymogu zastosowano kryteria oceny: znacznie podjętej problematyki oraz prawidłowość sformułowania celu pracy i tez badawczych; zastosowaną metodologię badań; strukturę i treść pracy; źródła pracy i stronę formalną.

1. Temat i cel pracy

Wybór przez Doktorantkę jako tematu rozprawy zagadnienie instrumentów prawnych przeciwdziałania praniu pieniędzy należy uznać za zasadny. Jest to ciągle aktualny i istotny obszar badawczy zarówno z punktu widzenia nauki prawa, jak i praktyki jego stosowania. Choć

problematyka prania pieniędzy była przedmiotem stosunkowo licznych opracowań naukowych to jednak zasadniczo skupiają się one na pewnym wycinku zagadnień oraz zazwyczaj w ujęciu prawnokarnym. Natomiast Doktorantka w swojej pracy dostrzega lukę w wymiarze prawa administracyjnego. Jak podkreśla, te relatywnie wartościowe regulacje penalizujące wymagają uzupełnienia w wymiarze administracyjno-prawnym. Jej zdaniem „(...) w doktrynie szczególną atencją obdarza się pranie pieniędzy w ujęciu prawnokarnym. Nie poświęca się mu natomiast wystarczającej uwagi w sferze prewencji, tworzenia efektywnie funkcjonujących instytucji prawa administracyjnego (...) sfera prawa publicznego w wymiarze administracyjno-prawnym wymaga uzupełnienia” (s. 6). Próbę wypełnienia tej luki podejmuje recenzowana praca, która potwierdza zasadność podjęcia analizy przedmiotowej problematyki, wskazując na jej istotność i ciągłą aktualność.

Celami pracy – jakie postawiła sobie Doktorantka – są: 1) ocena obowiązującego stanu prawnego, przede wszystkim w kontekście przepisów prawa administracyjnego ukierunkowanych na przeciwdziałanie praniu pieniędzy; 2) ocena stopnia ingerencji instrumentów prawnych przeciwdziałania praniu pieniędzy w sferę wartości chronionych konstytucyjnie oraz 3) wykazanie luk regulacyjnych w badanym obszarze zagadnień wraz z zaproponowaniem co najmniej usprawniających rozwiązań prawnych (s. 6).

Zasadniczą tezą przedmiotowej pracy jest stwierdzenie, że „przeciwdziałanie zjawisku prania pieniędzy daje podstawy do ograniczenia niektórych praw i wolności oraz do modyfikacji kompetencji i zadań organów władzy publicznej (...)” (s. 6). Tę dość oczywistą tezę uzupełnia stwierdzenie (teza pomocnicza), że „wyrazista i silna pozycja prawno-ustrojowa organów władzy publicznej właściwych w zakresie przeciwdziałania praniu pieniędzy (...)” podnosi poziom skuteczności przepisów z tego zakresu, a zarazem wpływa na ograniczenie „do niezbędnego minimum ingerencję w sferę wartości konstytucyjnie chronionych” (s. 7).

Praca zawiera szereg stwierdzeń czy wręcz tez szczegółowych, formułowanych i wykazywanych w toku poruszanych zagadnień. Temat i problematyka pracy doktorskiej posiada charakter poznawczy i spełnia wymagania pracy naukowo-badawczej.

2. Metoda badań

Zastosowane przez Doktorantkę metody badawcze są podporządkowane przedmiotowi pracy oraz sformułowanym jej celom – sięgnięto do metod i technik badawczych wypracowanych w naukach prawnych.

Podstawową metodą stosowaną przez Doktorantkę jest metoda dogmatyczno-prawna; gramatyczna, systemowa i funkcjonalna zastosowana do analizy źródeł prawa krajowego i międzynarodowego oraz do odniesienia się do poglądów doktryny prawa. Ponadto stosuje metody historyczną i prawno-porównawczą (komparatystyczną), które umożliwiły ukazanie genezy analizowanych instytucji prawnych oraz porównanie i ocenę rozwiązań normatywnych istniejących w systemie prawa polskiego z rozwiązaniami prawa międzynarodowego i rozwiązaniami w systemach wybranych państw europejskich. Na uwagę zasługuje poczyniona przez Doktorantkę ocena przyjętych rozwiązań normatywnych (wartości które przedmiotowe prawo wprowadza, chroni i pomnaża), a ściślej, na ile instrumenty przeciwdziałania praniu pieniędzy zapewniając optymalną ochronę dobra publicznego uwzględniają wartości chronione konstytucyjnie.

Zastosowane metody umożliwiły sformułowanie wielu zasadnych wniosków *de lege lata* i postulatów *de lege ferenda*.

3. Struktura i treść pracy

Praca składa się z pięciu rozdziałów oraz wstępu i zakończenia. Ponadto zawiera spis treści, bibliografię oraz streszczenia. We wstępie Doktorantka zawarła wprowadzenie w poruszaną problematykę, przedstawiła w zarysie motywy wyboru tematyki pracy, określiła jej cele i założenia oraz zakres i strukturę pracy. Natomiast zakończenie pracy jest podsumowaniem poczynionych rozważań, zawierającym uwagi końcowe oraz wnioski *de lege lata* i postulaty *de lege ferenda* wynikające z poczynionych badań.

Bibliografia została podzielona na mniejsze jednostki redakcyjne, m.in. na literaturę, źródła prawa i orzecznictwo.

Konstrukcja rozprawy jest prawidłowa. Poszczególne rozdziały i zawarte w nich treści tworzą spójną i logiczną całość. Treść pracy jest podporządkowana tematowi pracy. Proporcje zakresu treści pomiędzy rozdziałami są różne, lecz odzwierciedlają podjętą w nich tematykę, a tym samym uzasadniają ich ramy. Przyjęty cel i teza pracy dookreśliły jej zakres.

Doktorantka prezentując omawianą problematykę przechodzi od kwestii ogólnych do szczegółowych. I tak, w rozdziale pierwszym „*Istota problemu prania brudnych pieniędzy. Zagadnienia podstawowe*” (s. 10-76) Doktorantka wyjaśnia i poddaje analizie kluczowe dla tematyki pracy pojęcia, takie jak „brudne pieniądze” czy „pranie pieniędzy”, przeciwstawiając je pojęciom „szare pieniądze” i „szara strefa”. W zakresie zagadnienia „prania pieniędzy”

rozważaniom poddaje w szczególności zakres i kształtowanie się tego pojęcia, fazy prania pieniędzy oraz ustawowe znamiona przestępstwa w kontekście legalnej definicji czynu. Analizując pojęcia nielegalnych źródeł oraz nieujawnionych źródeł zasadnie dostrzega występujące pomiędzy nimi istotne różnice oraz identyfikuje mankamenty legislacyjne ich wspólnego zestawienia.

W rozdziale pierwszym dominuje analiza prawnokarna wraz z przybliżeniem istniejących w tym zakresie różnorodnych wątpliwości czy rozbieżności w doktrynie prawa. Na uwagę zasługuje też część pracy dotycząca faz prania pieniędzy, która na pozór wydaje się zbędna, a co najmniej nie związana z analizą prawną. Niemniej jednak to celowa i przemyślana część pracy – Doktorantka postuluje, aby np. formułę katalogu otwartego czynności sprawczych (art. 299 §1 kk) oprzeć o formułę katalogu zamkniętego z wykorzystaniem faz prania pieniędzy (s. 345).

Jako swoistą konstatację rozdziału pierwszego, uzasadnienie dla podjęcia problematyki prawnokarnej, można przyjąć słowa Doktorantki, że przeciwdziałanie praniu pieniędzy nie może się opierać tylko na instytucjach prawa karnego i pojęciach zaciąganych z prawa cywilnego. Dlatego jako pewne remedium, będące w tym rozdziale tylko założeniem (tezą), wskazuje instrumenty prawa administracyjnego z silną pozycją ustrojową organu informacji finansowej wyposażonego w uprawnienia prokuratora oraz instrumenty prawa podatkowego ze skutecznym działaniem organów podatkowych w zakresie weryfikacji dochodów podatników (s. 55-56).

W rozdziale drugim *„Rozwój instytucji i instrumentów prawnych służących zwalczaniu prania pieniędzy w prawie polskim”* (s. 77-163) Doktorantka omawia genezę, rozwój instytucji i instrumentów prawnych służących zwalczaniu prania pieniędzy, od pierwszych regulacji z tego zakresu, czyli od lat dziewięćdziesiątych XX wieku. Swą analizę rozpoczyna od przedstawienia przepisów prawnych i rozwiązań stanowiących podwaliny dla regulacji z zakresu przeciwdziałania praniu pieniędzy. Choć do takich zalicza także przepisy prawa podatkowego, określając je jako pionierskie w procesie budowania systemu przeciwdziałania praniu pieniędzy to jednak słusznie podkreśla, że regulacje te są jedynie wyrazem ochrony interesów fiskalnych państwa i mają nie tyle przeciwdziałać praniu pieniędzy pochodzących z działań przestępczych, co służyć ściągnięciu podatków od legalnie uzyskanych choć niekoniecznie deklarowanych dochodów (s. 87). Podobnie jako podwaliny pod budowę systemu prawa administracyjnego z zakresu przeciwdziałania praniu pieniędzy, a zarazem budowania świadomości organów władzy publicznej istnienia takiego problemu, zalicza

regulacje z obszaru prawa bankowego. W tym zakresie przybliży rolę jaką odegrały działania (zarządzenia) Prezesa Narodowego Banku Polskiego. Nie umknęły uwadze Doktorantki przepisy z zakresu ustawy o ochronie obrotu gospodarczego wraz z licznymi uwagami krytycznymi i wątpliwościami interpretacyjnymi, a zwłaszcza zwrotami nieostrymi będącymi znamionami przestępstwa, jak "wielkie ilości" czy "znaczna korzyść majątkowa". Jednak jak zauważa, pomimo wielu jej mankamentów była to pierwsza regulacja prawna penalizująca pranie pieniędzy. Kolejną były przepisy art. 299 zawarte w kodeksie karnym z 1997 r., które już po dwóch latach od wejścia w życie były nowelizowane, i nadal po zmianach nie były wolne od licznych wątpliwości interpretacyjnych.

Doktorantka jako pierwszy akt rangi ustawowej w procesie kształtowania instrumentów prawa administracyjnego w obszarze przeciwdziałania praniu pieniędzy słusznie wskazuje ustawę z dnia 16 listopada 2000 r. o przeciwdziałaniu wprowadzaniu do obrotu finansowego wartości majątkowych pochodzących z nielegalnych lub nieujawnionych źródeł jako efekt konieczności dostosowania prawa krajowego do wymogów Unii Europejskiej; wskazuje ona na jego kluczowe znaczenie w zakresie budowy systemu instrumentów prawa o charakterze prewencyjnym. Poprzez ten akt - zdaniem Doktorantki - ustawodawca uznał, że *„sprawny system przeciwdziałania praniu pieniędzy składa się z zsynchronizowanych regulacji karnoprawnych i finansowoprawnych”* (s. 112). Jak sama podkreśla kamieniem milowym było powołanie Generalnego Inspektora Informacji Finansowej, identyfikującego różne obszary występowania zjawiska prania pieniędzy. W dalszej części rozdziału przybliży i analizuje kolejne nowelizacje ustawy z dnia 16 listopada 2000 r., jak zmiany z 2002 r. czy z 2009 r., w szczególności w kontekście rozszerzenia kompetencji Generalnego Inspektora Informacji Finansowej choćby o uprawnienie nakładania kar pieniężnych. Oczywiście, dostrzega także liczne niedociągnięcia legislacyjne w zakresie jego kompetencji, jak choćby to że został znacznie rozbudowany obowiązek informacyjny Generalnego Inspektora Informacji Finansowej (GIIF), bez przyznania mu odpowiedniej roli procesowej w postępowaniach prowadzonych na podstawie przekazanych przez niego informacji. Pomimo tych mankamentów uznaje nowelizację z 2009 r. za istotny element w procesie budowy instytucji prawa administracyjnego w zakresie przeciwdziałania praniu pieniędzy, przybliżając aktywność GIIF w zakresie wydawania decyzji nakładających kary pieniężne. Dzięki takiemu ukazywaniu faktycznych skutków obowiązywania określonych regulacji, jak aktywność GIIF w zakresie nakładania kar pieniężnych, Doktorantka ukazuje skuteczność i istotność danego rozwiązania, potwierdzając formułowane tezy.

Jak zasadnie podkreśla Doktorantka przełomową regulacją dla rozwoju instytucji prawa administracyjnego w zakresie przeciwdziałania praniu pieniędzy było uchwalenie ustawy z dnia 1 marca 2018 r. o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu. Przesądza o tym m.in.: ujednolicenie definicji „prania pieniędzy”, poprzez rezygnację z definiowania w samej ustawie na rzecz odwołania do art. 299 kk; rozszerzenie katalogu instytucji obowiązanych; rozbudowanie instytucjonalnego systemu przeciwdziałania praniu pieniędzy (minister właściwy do spraw finansów publicznych jako naczelny organ informacji finansowej i GIIF) oraz wprowadzenie kar administracyjnych za nieprzestrzeganie ustawy. Regulacją usprawniającą system instrumentów prawa administracyjnego w zakresie przeciwdziałaniu praniu pieniędzy była nowelizacja tej ustawy na mocy ustawy z dnia 30 marca 2021 r. o zmianie ustawy o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy i finansowaniu terroryzmu, wprowadzająca nowe rejestry.

W końcowej części rozdziału Doktorantka przedstawia kierunki zmian prawa polskiego, które w dużej mierze będą determinowane następstwami projektowanych rozwiązań na szczeblu Unii Europejskiej. Jak podkreśla *„projektowane regulacje mają na celu zbudowanie scentralizowanego, skoordynowanego systemu efektywnych narzędzi ochrony europejskiego obrotu finansowego przed brudnymi pieniędzmi”* (s. 159), będąc odpowiedzią na dynamicznie zmieniającą się rzeczywistość.

Rozdział trzeci *„Instytucje prawne, których zadaniem jest zwalczanie procederu prania pieniędzy ze szczególnym uwzględnieniem unormowań ustawy z dnia 1 marca 2018 r. o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu”* (s. 164-251) zawiera analizę instrumentów, narzędzi prawa administracyjnego, które są dedykowane *„ochronie sfery publicznej (obrotu finansowego) przed wartościami majątkowymi pochodzącymi z nielegalnych źródeł”*, gdzie *„najlepszym rozwiązaniem (...) jest przyjęcie modelu tzw. pośredniej współpracy instytucji finansowych i pozafinansowych z organami władzy publicznej”* (s. 164). Doktorantka w tej części pracy podejmuje próbę oceny statusu prawnego ministra właściwego do spraw finansów publicznych (naczelny organ informacji finansowej) oraz Generalnego Inspektora Informacji Finansowej w kontekście ich kompetencji i efektywności w zakresie realizacji celów i zadań w obszarze przeciwdziałania praniu pieniędzy. Warte podkreślenia jest to, że rozdział ten także zawiera propozycje rozwiązań zmierzające do wypracowania docelowego statusu prawnego tych organów.

Dokonując analizy istniejącego modelu systemu przeciwdziałania praniu pieniędzy w ujęciu podmiotowym uwzględnienia także instytucje obowiązane (s. 193-222) i jednostki

współpracujące, a w ujęciu przedmiotowym przybliży ich obowiązki. Podejmuje próbę umiejscowienia Generalnego Inspektora Informacji Finansowej w wypracowanym przez doktrynę prawa katalogu organów administracji publicznej w kontekście statusu innych organów oraz przybliży charakter, tryb i formy jego działania. Interesujące są wszelkie formułowane uwagi krytyczne w zakresie katalogu instytucji obowiązanych i katalogu ich obowiązków oraz postulaty służące usprawnieniu funkcjonowania systemu przeciwdziałania praniu pieniędzy, w tym z udziałem tzw. jednostek współpracujących.

W końcowej części rozdziału analizuje środki bezpieczeństwa finansowego (identyfikacji klienta, weryfikacji jego tożsamości), a cały rozdział zamyka syntetyczne podsumowanie (notabene szkodą dla pracy jest brak takiego podsumowania we wszystkich rozdziałach). Doktorantka zasadnie wskazuje na konieczność: istnienia mocnej pozycji ustrojowej organów informacji finansowej z wyraźnymi kompetencjami; dookreślenie wzajemnych relacji i kompetencji podmiotów tworzących system przeciwdziałania praniu pieniędzy; rewizję katalogu instytucji obowiązanych czy instrumentów przeciwdziałania praniu pieniędzy w ujęciu przedmiotowym.

Z kolei rozdział czwarty *„Problem konfliktu wartości konstytucyjnie chronionych w kontekście zjawiska prania pieniędzy”* (s. 252-308) podejmuje problematykę konfliktu wartości konstytucyjnie chronionych w kontekście przeciwdziałania zjawisku prania pieniędzy. Doktorantka poddała analizie i ocenie stopień ingerencji instrumentów prawnych z zakresu przeciwdziałania praniu pieniędzy w sferę chronionych praw i wolności (m.in. prawa do ochrony danych osobowych, prawa do prywatności, prawa do obrony). Choć jej konstatacja jest słuszna, to u wszystkich powinna budzić niepokój, gdyż np. przetwarzanie danych osobowych w omawianym zakresie zwłaszcza przez instytucje obowiązane rodzi wysokie ryzyko występowania zagrożeń związanych z nieuprawnionym ich wykorzystywaniem, czy wręcz - jak pisze - prowadzi do występowania przypadków kradzieży tożsamości; *„uprawnienie ustawowe daje praktycznie nieograniczony i pozbawiony kontroli „obrót” danymi osobowymi bez jakiegokolwiek legitymacji wynikającej z RODO”* (s. 270). Mając na uwadze te i inne zagrożenia postuluje wdrożenie do ustawy z dnia 1 marca 2018 r. o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu m.in. oceny skutków regulacji w zakresie ochrony z uwzględnieniem silnych kompetencji kontrolnych Prezesa Urzędu Ochrony Danych Osobowych (s. 299).

W rozdziale piątym *„Przeciwdziałanie procederowi prania brudnych pieniędzy w prawodawstwie ponadkrajowym”* (s. 309-344) Doktorantka dokonała przeglądu źródeł prawa

międzynarodowego oraz dokumentów, inicjatyw międzynarodowych wpływających na kształtowanie się systemu przepisów prawa krajowego. W tym zakresie przybliża rozwiązania Konwencji wiedeńskiej (1988 r.), Deklaracji bazylejskiej (1988 r.), rekomendacji FATF, czy Konwencji strasburskiej (1990 r.). W drugiej części tego rozdziału analizie poddaje francuski i belgijski model przeciwdziałania praniu pieniędzy w kontekście m.in. możliwości wykorzystania ich rozwiązań w polskim modelu instrumentów prawnych przeciwdziałania praniu pieniędzy.

Merytoryczną treść rozprawy oceniam wysoko i pozytywnie. Doktorantka umiejętnie ukazuje przedmiotową problematykę; szczegółowo analizuje i konfrontuje poglądy doktryny i judykatury. Na wyróżnienie zasługuje to, że Doktorantka w swoich analizach nie poprzestaje tylko na omówieniu, analizie danego zagadnienia, ale wyraźnie formułuje swoje stanowisko w zakresie analizowanych zagadnień - aprobuje istniejący pogląd lub go kontestując, proponuje nowe rozwiązanie. W całej pracy konsekwentnie podkreśla odrębność nieujawnionych źródeł od nielegalnych źródeł, gdyż zdaniem Doktorantki źródłem pochodzenia brudnych pieniędzy mogą być tylko i wyłącznie nielegalne źródła.

Doktorantka wskazuje w pracy wiele interesujących propozycji *de lege ferenda*. Do wybranych postulatów można zaliczyć: ustawowe doprecyzowanie definicji prania pieniędzy w zakresie znamion przestępstwa; wzmocnienie pozycji ustrojowej i procesowej GIIF; rewizja struktury i kompetencji organów w zakresie przeciwdziałania praniu pieniędzy; rezygnacja ze statusu instytucji obowiązanych w stosunku do fundacji i stowarzyszeń. Są też takie postulaty, które w kontekście przedmiotu pracy są zasadne, lecz w ogólnym wymiarze mogą budzić wątpliwości. Do takich zaliczyłbym np. postulat zwiększenia obrotu bezgotówkowego czy postulat zwolnienia instytucji obowiązanych z tajemnicy telekomunikacyjnej.

Pewnym mankamentem, który zaliczam do części merytorycznej niniejszej recenzji jest to, że praca w mojej ocenie zawiera zbyt wiele dosłownie przytaczanych przepisów prawnych. I choć paradoksalnie w ogóle to nawet zaleta pracy prawniczej to jednak co najmniej w pewnym aspekcie dostrzegam wątpliwość. Chodzi o to, że jeśli cytujemy przepis prawny w którego treści zawarto odesłania do innych przepisów to wydaje się, że powinniśmy choćby określić treść przepisów do których odsyła, a w niektórych przypadkach nawet wyjaśniać dane zagadnienia. Bo cytowane przepisy bez takiego wyjaśnienia nic lub nie wiele wnoszą, np. wybrane z przedmiotowej pracy: „prowadzenia rachunków, o których mowa w ust. 2 pkt 17 lit. e”, czy „czynności z zakresu, o którym mowa w art. 48 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 29 lipca

2005 r. o obrocie instrumentami finansowymi”. Wydaje się też bezcelowe dosłowne zamieszczanie w pracy szeregu przepisów prawnych, np. katalogu instytucji obowiązanych, na kolejnych 6 stronach (s. 185-190); notabene w tym miejscu Doktorantka pomyliła ustęp z punktem (s. 185). Zaskakująca w tym kontekście jest konstatacja, że nie jest jej intencją omawianie każdej ze wskazanych instytucji obowiązanych. Wydaje się, że właściwsze byłoby ogólne scharakteryzowanie, czy skategoryzowanie tych instytucji, a następnie scharakteryzowanie wybranych instytucji obowiązanych, co zresztą czyni w dalszej części pracy (s. 193 i nast.). Przy czym znów, ta charakterystyka np. instytucji finansowych sprowadza się do przytoczenia art. 3 dyrektywy AML IV, gdzie mamy szereg odesłań. Przykładowo: „przedsiębiorstwo inwestycyjne, zgodnie z definicją w art. 4 ust. 1 pkt 1 dyrektywy 2004/39/WE Parlamentu Europejskiego i Rady 31”. Wydaje się też zbędne powtarzanie cytowania przepisów w innych miejscach pracy, gdy już to wcześniej uczyniono, a już niezasadne jest dosłowne przytoczenie w całości przepisów art. 299 § 1 i § 2 Kodeksu karnego na jednej stronie (s. 58), by po dwóch jednozdaniowych akapitach jeszcze raz je powtórzyć na kolejnej stronie, w tym samym podrozdziale. Gdyby nie była to tak obszerna praca można by pomyśleć, że ich celem jest „tworzenie” stron pracy.

Czy można w pracy coś poprawić, doprecyzować itp. Oczywiście że tak; jak zawsze podkreślam, każdy wytwór aktywności ludzkiej można usprawnić i ulepszyć. W mojej ocenie, w recenzowanej pracy przed jej opublikowaniem zwróciłbym uwagę na te liczne przytaczanie przepisów prawnych zawierających odesłania, bez ich wyjaśniania (w mojej ocenie to pewna słabość recenzowanej pracy), oraz wyeliminowanie nielicznych mankamentów redakcyjnych czy nawet stylistycznych, o czym poniżej.

Oczywiście można nie zgadzać się z poglądami, a zwłaszcza postulatami Doktorantki, lecz prezentacja odmiennych koncepcji i twierdzeń jest prawem interpretującego. Zwłaszcza, że w przedmiotowej pracy nie ma takich propozycji rozwiązań, które nie mieściłyby się w kanonach interpretacji przepisów prawa, a wskazane mankamenty nie wynikają z niewłaściwej interpretacji, analizy Doktorantki (o czym świadczy praca), lecz raczej z pewnej maniry pisanie pracy. To jednak nie umniejsza wartości pracy i nie zmienia pozytywnej oceny, a wskazane mankamenty można stosunkowo szybko wyeliminować.

4. Źródła i ocena formalna pracy

Praca składa się z wstępu, pięciu rozdziałów, zakończenia, bibliografii i streszczeń. Rozprawa (maszynopis) zawiera 368 strony bez wykazu źródeł; 384 strony z wykazem źródeł; ponadto dwustronicowe streszczenia w j. polskim i j. angielskim.

Praca nie zawiera wyraźnego wskazania na jaki dzień uwzględnia stan prawny.

Na źródła pracy (bibliografia), wskazane przez Doktorantkę, składają się: literatura (187 pozycji wraz ze słownikami), źródła prawa (32 pozycje), orzecznictwo (62 pozycje), źródła internetowe (24 pozycje) i varia (28 pozycje). Bibliografia świadczy, że w pracy wykorzystano stosunkowo liczne i zróżnicowane materiały źródłowe. Na literaturę składają się pozycje książkowe (m.in. monografie, komentarze) i artykuły z czasopism. W zakresie orzecznictwa Doktorantka sięgnęła m.in. do wyroków Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej, Trybunału Konstytucyjnego, Sądu Najwyższego oraz orzecznictwa Naczelnego Sądu Administracyjnego i wojewódzkich sądów administracyjnych. Wykorzystane materiały źródłowe są związane z tematyką pracy, a bibliografia prawidłowo skonstruowana i uporządkowana.

Praca zawiera pewne mankamenty redakcyjne. Przede wszystkim brak zachowania jednolitej struktury poszczególnych rozdziałów. W niektórych rozdziałach mamy podrozdziały o nazwach „Wprowadzenie” (rozd. II i IV), podobnie jak „Wprowadzenie” do całej pracy, a w innych „Słowo wstępne” (rozd. V); podobnie niektóre z nich mają „Podsumowanie” (rozd. I i III), przy ich braku w pozostałych rozdziałach. W ramach podrozdziałów w niektórych pojawia się część „Uwagi wstępne”.

Praca w swej treści zawiera wiele jednozdaniowych akapitów, które mogą świadczyć o braku istnienia jakiegoś głównego wątku poruszanych zagadnień, w rzeczywistości jednak tak nie jest. Treść pracy zamknięto w akapity zawierające albo niezawierające wcięć pierwszego wiersza.

Praca zawiera odwołania w przypisach dolnych. Generalnie przypisy są wprowadzone bez wskazania numeracji strony dzieła źródłowego; brak wskazania stron dotyczy także cytowanych części tekstu z innych dzieł. Takie wskazanie zawiera tylko część przypisów, przy czym trudno doszukać się jakiejś prawidłowości w tym zakresie. Można przypuszczać, że Doktorantka korzystała z pozycji w wersji elektronicznej bez możliwości wskazania stron. Przy źródłach internetowych (stron WWW) brak podania daty dostępu.

Praca zawiera nieliczne mankamenty językowo-gramatyczne, jak: „możnaby” (s. 18 i 353); nst. (np. s. 19); „a w raz nim” (s. 73); „Przepis tez” (s. 273), czy powtórzenia zwrotu „Ustawodawcę krajowego” (zob. s. 297) oraz rozpoczynanie zdania od skrótu: „M.in.” (s. 143) czy „§ 2” (s. 58). Praca w przypisach zawiera w wielu miejscach zbędne spacje i odstępy między przypisami, wydaje się też niewłaściwe wstawienie dwóch numeracji przypisów obok siebie oddzielonych spacją (zob. s. 108).

Poza wskazanymi uwagami natury ogólnej i nielicznymi błędami praca od strony formalnej nie budzi zastrzeżeń. Praca jest napisana stosunkowo starannie i cechuje ją poprawność logiczna i językowa. Doktorantka prawidłowo posługuje się aparaturą pojęciową właściwą dla prawa, w tym prawa administracyjnego. To pozwala sądzić o posiadanej wiedzy ogólnej i wiedzy szczegółowej w zakresie omawianej problematyki.

5. Konkluzja

Przedstawione w recenzji uwagi nie obniżają wysokiej wartości merytorycznej pracy, będącej wynikiem wiedzy teoretycznej Doktorantki i jej warsztatu naukowego. Wskazane cele zostały osiągnięte, a teza jak sama Doktorantka pisze: „(...) *potwierdza – warunkowo – zasadność tezy głównej pracy, jak i tezy pomocniczej (...)*” (s. 365). Przedłożona przez Doktorantkę rozprawa stanowi dojrzałe opracowanie, prezentujące aktualne i oryginalne rozwiązanie zagadnienia naukowego. Należy także zwrócić uwagę na liczne propozycje *de lege ferenda*.

W konkluzji stwierdzam, że recenzowana rozprawa Pani mgr Pauliny Ciesielskiej pt. *„Instrumenty prawne przeciwdziałania praniu pieniędzy”* zasługuje na pozytywną ocenę i spełnia wymogi ustawowe określone w art. 13 ust. 1 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki.

Wnioskuje o dopuszczenie Pani mgr Pauliny Ciesielskiej do dalszych etapów postępowania w przewodzie doktorskim, zmierzających do nadania jej stopnia naukowego doktora nauk społecznych w dyscyplinie naukowej – nauki prawne.

